

je preselil v večnost 2. t. m. še predzadnji tovariš Gašper Hrovat. Pokojnik je bil rojen v Kropi 5. januarja 1849. služboval pa je v Polomu na Kečevskem, v Cerknici, na Bledu, v Krašnji, pri Sv. Duhu nad Lučani in od leta 1876 do stalne upokojitve v Šoštanj. Ko je nastopil podučiteljsko mesto na Bledu, so mu odkazali tudi službo cerkvenika, ki je pa kot zaveden in ponosen učitelj ni hotel sprejeti rekoč, da on ni študiral in delal skušnje za mežnarja temveč za učitelja. S tem so mu bili na dohodki tako skročni, da mu je ostalo komaj za tobak. Od svežega gorénjskega zraka pa ni mogel živeti, zato je poučeval pri imoviti gospodi petje in glasovir ter si s tem zasigural eksistenco. Na prigovorjanje svojega šefa nadučitelja Trojarja je prevzel pozneje službo organista. Tu je bil mož na svojem mestu, ker mu je hotel župnik nekaj vmes »fusati«, sta se sprla in Hrovat je bil premeščen iz rajskega Bleda v Črni graben — Krašnje. — Tu je ostal dve leti. Ko so pa nastali na Kranjskem oni »lepi časi«, ko niso dobili nekateri učitelji po več mesecev nikake plače, se je preselil z drugimi tovariši v zeleno Štajersko, kjer je bilo šolstvo lepo urejeno. Vsled izvanrednih zaslug za občino in šolo so ga izvolili tržani v Šoštanj častnim zborovodjem. Nekaj let je bil tudi zastopnik učiteljstva v okrajnem šolskem svetu.

Četudi je bil v Ljubljani malo znan, se je vendar zbral k pogrebu precej občinstva. Zastopani so bili: UJU poverjenstvo Ljubljana, I. in II. mestna šola in društvo upokojenega učiteljstva. Z žalostinkama »Vigred se povrne« in »Blagor mu« smo se poslovili za vedno od blagega tovariša in izbornega nevca. — k.

Statistika šolstva v Jugoslaviji. Na zagrebškem vseučilišču je bilo 3333 dijakov in 150 profesorjev. Beograjska univerza je imela 7250 slušateljev in 150 profesorjev, ljubljanska pa 1162 dijakov in 80 profesorjev. Filozofska fakulteta v Skopju je štela 50 dijakov in 10 predavateljev, pravna fakulteta v Subotici pa 30 predavateljev in 200 dijakov. Vseh visokošolcev je bilo letos torej 11.995, profesorjev pa 420. Osnovne (ljudske) šole, ki jih je bilo 5974, so imele 12.408 učiteljev in 800.878 učencev. Gimnazij je bilo 134 z 2656 učitelji in 50.482 dijaki. Učiteljšč je bilo 32 s 433 učitelji in 5603 učenci. Realnih gimnazij je bilo 5 s 138 učitelji in 3154 dijaki. Navtične (mornariške) šole so bile tri s 36 učitelji in 458 učenci. Na 62 meščanskih šolah je poučevalo 365 učiteljev 4892 učencev. Dekliških šol je bilo 22 z 272 učnicami močmi in 3910 učenkami. Poleg tega je v Zagrebu še visoka živinozdravniška šola z 10 profesorji in 200 slušatelji. Dalje obstoji v Zagrebu še tehnika, ki šteje 30 profesorjev in 400 dijakov. Število visokošolskega dijaštva se zviša tako na 12.595 dijakov in 460 profesorjev.

Sokolska razstava. — Vse tovariše in tovarišice, ki se mudijo v zletnih dneh v Ljubljani, opozarjamo, naj nikakor ne zamudijo izredne prilike, ogle dati si prezanimivo in zelo poučno sokolsko razstavo na srednji tehnični (obrtni) šoli.

Kdor učitelj — ta Sokol!

Neodrešena domovina.

— r Italijani v naši državi. Splitski »Život« poroča s Hvara, da je prišel v Starigrad kot učitelj na tamkajšnje

vi dočakate dneve, ki smo sanjali o njih — — —

In pisatelj nas vodi dalje k morju in na odprto morje:

»Zapuščali smo domovino, zapuščali deželo svobode, da postane sužnja, a obenem smo bili prepričani vsi, da to ne bo trajalo vedno — — —

Sledita dve sliki »V izganstvo« in »Otok smrti«. Za njima pa devet slik, ki se v nepretrgani zvezi vrste druga za drugo, kjer preneha prejšnja, tam nadaljuje naslednja. Teh devet slik skupaj tvorijo veličastno sliko: Osvobodjenje Jugoslavije, zmagovit pohod jugoslovanskih junakov na Kosovo polje in preko Save, Drine in Donave, ter sramoten poraz, beg in umik vseh treh oholih in pohlepnihih sovragov, ki so tri leta držali našo sveto srbsko zemljo v svojih tiranjskih krempljih.

Kakor se ti od začetka večkrat orosi oko, ko čitaš o velikih tragedijah srbskega naroda, tako ti ob teh slikah zažre oko od veselja, trepetiš od navdušenja in nehoti vzklakaš junakom, ki bijejo in padejo sovraga od Soluna z Lerinskega polja na vrh Kajmakčalana, od tam na Grunviški vis, se spuste na ravno bitoljsko polje in osvobodijo Bitolj. Za položaji pa se že dviga Jelak in na njem deskajo enostavnim napisom: »Put u otadžbinu«. In na-

italijansko šolo neki Scalice Umberto iz Kalabrije. Ker se je za italijansko šolo prijavilo samo troje otrok, se je preselil imenovani učitelj na italijansko šolo v Hvaru. Ko je učitelj potreboval npravnstveno izpričevalo od naših oblasti mu je hvarska občina izdala spričevalo v italijanskem jeziku ter pohvalila njegovo moralno obnašanje. In ta učitelj, ki je na poziv občine, naj razobesi na dan kraljeve poroke zastavo, odgovoril »non vogliamo«, je bil na podlagi spričevala naše oblasti oproščen vojaške službe v italijanski vojski, da more še naprej voditi italijansko propagando! Tako se godi pri nas Italijanom, naši ljudje pod Italijo pa trpijo kot italijanski državljani vse mogoče krivice.

Vestnik učit. ženskih roč. del. in gospodinjstva.

Gospodinjstvo in ženska ročna dela.

Nekaj desetletij je, odkar se skuša družiti s poukom ž. r. d. nauk o gospodinjstvu. Ta uk je potreben, je eminentne socialne vrednosti. Čimbolj je narod izobražen, tem večja je naloga gospodinjstva njegovih družin, tem intenzivnejši je klic po izobrazbi v tej stroki.

V glavnih potezah je gospodinjstvo veda, urediti izdatke po prejemkih, oskrbovati imetje in življensko udobnost cele družine, vzdrževati v hiši red, ki jamči finančialne, pa tudi moralne uspehe.

Po raznih državah se je mnogo debatiralo in večina debat je dovela do spoznanja, da se praktični nauk o gospodinjstvu le malo lahko družijo z osnovno šolo.

Vsi učni predmeti osnovne šole so v enaki meri poklicani položiti temelj tej vedi.

Ž. r. d. tvorijo, kakor računstvo, prirodoznanstvo, kemija itd. ter odlomek iz gospodinjstva, potrebnega znanja.

V vsakem gospodinjstvu ne zavzemajo razna ročna dela, katera smo letos nekoliko pretresavali, enakega stališča. So gospodinje, ki bi se rade ukvarjale z omenjenim ročnim delom, a to bi pomenilo zanje izgubo časa, ki ga lahko bolj dobičkanosno uporabijo. Plačilo za r. d. katero poverijo delavki, ne obremeni občutno njih budgeta. Imamo zopet druga gospodinjstva, kjer pomeni r. d. zlat vir prihrankov. Enako je s kuhanjem. Naša kmetica se smeje, ako se govori o tem, da bi se morala iti dekleta učiti kuhanja in pravi: skuhati prav dobre reči ni umetnost; umetnost je pripraviti k hiši vse, kar je potrebno za dobro kuho. So tudi taka gospodinjstva, kjer pomeni kuhanje glavno in najvažnejše opravilo gospodinje. Še mnogo je ročnih opravkov, ki spadajo v delokrog gospodinje. V izvrševanju navadnih gospodinskih opravkov se vadi vsaka deklica na svojem domu. Vsem našim dekletom ni in ne bo v dolednem času mogoče obiskovati gospodinjske šole ali tečaja. Če priznamo, da je v takih oddaljenih krajih potrebno učenje gospodinjstva na osnovni šoli, morali bi se sestaviti učni načrti za ta pouk. Učni načrt bo zabrinil, da važnost premeta ne bo trpela po prerazličnem naziranju. Učni načrt gospodinskih šol seveda ni za osnovno šolo.

Pri sestavi učnega načrta nam je preudariti: Katera poglavja naj se učijo? Kateri gospodinski opravki so primerni starosti, razumnosti, telesni moči učenk?

dalje sledi junakom, ki so že prešli pri Vrbencih reko Črno, prodirajo proti Vardaru in čez levo obalo Vardarja proti Ovčjem polju, vsi pripravljeni na odločilno bitko. Ali odločilne bitke ne bo, ker bolgarska vojska prosi za primirje, polaga orožje in se vrača domov. Ali kako?

»Grozna, strašna in žalostna je bila slika, ki smo je gledali na poti za Kumanovo. — Vsi travniki, vsa polja in vsa pota so bila polna beguncev, od vseh strani so prihajali, povsod je ležalo razmetano orožje, oropani trenski vozovi, zapuščeni topovi — — —

Mnogo žalostnih slik sem videl v svetovni vojni, videl sem mnogo porazov, videl veliko tragedijo vsega naroda, toda tako žalostne slike, kot smo jo videli sedaj, še ni nikdo pomnil.

Junaki pa osvobodujejo dalje. Najprej Kumanovo — potem Niš, od vasi do vasi bijejo in gonijo Nemce in Švabe — Avstrijce. Od Niša hite v dolino Srpske Morave in naprej proti severu do Lapova, potem v Račo in Natalnice. —

In bližajo se sruči Šumadije, kraju, kjer je začela prvkrat borba za osvobodjenje, bližajo se Topoli, rojstnemu kraju prvega srbskega vožde Črnega Gjorgija.

In dalje iz Topole proti Arangelovcu na Kosmajске hribe v selu Guberevci

Za učenje katerih gospodinskih opravkov ima šola primerne prostore, učila, material, zemljišče? Ali naj uči šola samo teoretično, kako se pere, lika, snaži obleka, stanovanje, uredi kuhinja, kako se obdeluje vrt, hrani in racionalno izkorišča poljske in sadne pridelke? Za poglavja o mlekarstvu, mesu in masti, kuhi, zdravju, domači lekarni, dolžnosti in pravici gospodinje in služabnikov itd., kje naj vzame osnovna šola čas? Če učimo na osnovni šoli gospodinjstvo, se to gotovo ne more goditi na račun ž. r. d. Gospodinska veda bodi predmet zase!

Tako, kakor se je dosedaj zamislil ta predmet, bi zaviral napredek r. d. in bi ne dosegel uspehov. To besedo sem še morala izreči v prid ročnega dela, pa storke naše šole.

Mož, ki je s slovel kot pedagog ter vplival na razvoj šolstva pri okrajnih in deželnih oblastih, je izrekel nekoč pri okrajni konferenci sodbo r. d. trdeč, da je to le zabava, da služi le v kratke čas ljudem, ki nimajo važnejšega dela. To kaže, da ne poznajo povsod bistva in pomena r. d. niti šolniki, ki jim je dvig šole najsvetejši ideal. Posamezniki hočejo napraviti iz r. d. direktnega pospešitelja obrti. Tudi to naziranje je napačno. V ta namen imamo danes obrtne šole.

Kindermannove šole so služile bolj obrti in industrijalizaciji nego vzgoji mladine. Okrog leta 1860., ko je r. d. najbolj cvetelo, se je kristalizoval iz takratnih industrijskih šol ter iz umetnosti, živeče v narodih, nauk (disciplina), ki je eden izmed stebrov pri vzgoji mladine, kateri poda ročnost in spretnost, potrebno kulturnemu človeku, pa tudi umevanje važnosti, raznoterosti, lepote koristi in blagoslova človeškega dela sploh.

To je napredek, to je višek pome ročnega dela. Tej disciplini je izročil šolski zakon osnovno šolo.

Ne zabavi, ne obrti direktno, ampak pedagogiki služi naše r. d. Ker se premalo umeva naloga r. d. na osnovni šoli, potiska se to disciplino v ozadje, smatra se še vedno kot neko rokodelstvo, povdarja se vedno njen praktičen, nikdar njen vzgojni moment. S tem pa izgublja v razmerah, ki so sedaj nastale zraven vzgojnega tudi praktičen pomen.

Tega smo mnogo krive učiteljice ž. r. d. same. S skupnim, smotrenim delom nam bo edinole mogoče dvigniti ugled r. d., ki se res omalovažuje. Že to, da je treba učiteljici r. d. manj študija, manj izobrazbe nego učitelju drugih predmetov, jemlje r. d. ugled. Učiteljice se čutijo manj važne, kako bodo znale v takih razmerah izvršiti velik pomen r. d. za vzgojo in za narodni blagor sploh?

V prejšnji državi je bilo učiteljstvo ž. r. d. stan brez eksistenčne možnosti, čeravno so bile učiteljice razmeroma za svoje delo ravno toliko plačane, kakor literarno učiteljstvo z dovršeno pedagoško omiko. A učile so navadno po 5 do 10 ur na teden in od tega dela niso mogle živeti. Zato je bilo le malo učiteljic, ki bi se posvetile svojemu delu iz zanimanja do šolstva ali ljubezni do poklica. Posledice teh razmer so izzvale pravičen klic po reformi pouka ž. r. d.

Pri tem bi nastalo gotovo vprašanje: ali ni lažje nastaviti vedno naraščajoče število ženskih učnih moči tako, da brez obremenitve poučuje tudi ž. r. d., nego ugodno rešiti združeno vprašanje o eksistenci in izobrazbi učiteljic za ž. r. d. Pri reformiranju to vprašanje ne sme izključiti nobene sledečih točk:

in na zadnje višine, ki se dvigajo nad Savo. — In kot nekda, ko so zagledali Ksenofontovi hopliti morje, tako se je tudi sedaj naenkrat razlegel samo en glas:

»Sava! Sava!»

In v Beogradu so pričakovali, da bodo nadaljevali pot naprej preko Save.

»Na Savi smo čakali, a preko nismo mogli, ker nismo vedeli, kako nas sprejmo tam, kajti Zagreb in Ljubljana se še nista odločila, ali smemo tja — — —

Sovražnik se je pa smejal — — — in izgubili smo toliko tega, kar je bilo, kar je in kar mora biti našel!»

Poleg dogodkov pa se spominja pisatelj tudi posameznih junakov, ki se je z njimi boril in trpel, ali so vodili boje, ali so sicer zanimivi.

V sliki »Na mrtvi straži« je napisal pisatelj z globokim umevanjem in sočustvovanjem »težko in žalostno zgodovino življenja, macedonskega komitaša, njegovega vojaka. V sliki »Pop Penčo« postavi večeren spomenik bolgarskemu popu Penču, ki je »v dnevih obupa, ker je zaman pričakoval svoja lepa iunaška sinova, ki sta padla v balkanski bratovmorni vojni na Bregalnici, prisegel pred sveto ikono grozno prisego, prisego maščevanja. — Z nikomur ni več govoril, živel je sam sebi, svojemu maščeva-

1. Ročno delo je pred vsem vzgojna moč, kakor drugi učni predmeti osnovne šole, zato,

2. ne sme izobrazba učiteljstva r. d. zaostajati za izobrazbo učiteljstva drugih učnih predmetov.

3. R. d. ne sme še nadalje ostati brez strokovnega nadzorstva.

4. V povzdigo r. d. v narodnem duhu nam treba glasila.

R. S.

Kdor Jugoslovan — ta Sokol!

Trgovsko-obrtno in kmetijsko šolstvo.

— t Društvo učiteljev slovenskih obrtno-nadaljevalnih šol javlja z ozirom na dano inicijativo v »Uč. Tov.« z dne 4. t. m., da bi se na željo več tovarišev mesto 13., vršilo napovedano zborovanje dne 14. t. m. ob pol 11. dop. na »Tehn. sred. šoli«. Temu pozivu se sigurno odzovejo vsi tisti, ki jim je blagor in interes tega šolstva res na srcu. Na svidenje ob čim polnoštevilnejši udeležbi!

Naše narodno prosvetno delo.

Šolski odri in pevski zbori.

— po Kostivnica pri Rogaški Slatini. V nedeljo dne 23. 7. 1922 je bila tukaj šolska prireditve s sledečim vzporedom: 1. Pozdravni govor. 2. Darežljivi otroci (enodej.). 3. Molitev (dekamac.). 4. Na tujih tleh (otroški zbor). 5. Kaznovani šaljivec (enodej.). 6. Dober večer (moški zbor). Otroci so se izvanredno dobro uživali v svoje vloge: izmed vseh pa se je odlikoval učenec III. razr. Levec Janez. Petje otroških grli je bilo izvajano z občutkom in tako precizno, da zasluži vse priznanje. Vse točke so se izvajale pod vodstvom g. nadučitelja Otona Kovačiča, tako tudi zaključna z domačim moškim zborom, ki nas je s svojo milobo in lepoto presenetil. Moralni uspeh takratne prireditve je bil napričakovano dober. Nabralo se je tudi 450 K prostovoljnega prispevka, ki se bo porabil za ubogo šolsko deco. Mnogobrojno občinstvo je bilo s prireditvijo docela zadovoljno in slišala se je v slošnem želja po skorajšnji slični šol. prireditvi.

Književnost in umetnost.

— k Delo dijaštva za narod. Nikola Radojčić, profesor univerze v Ljubljani. Predavanje v Udruženju jugoslov. akad. omladine iz anektiranega ozemlja. — Bolj nego za dijaštvo, se nam zdi da je predavanje in brošurica pomembna za učiteljstvo in je zelo dobra direktiva učiteljstvu za narodno-prosvetno delo. Njegova kritika neuspeha narodno-prosvetnega dela zadene v marsičem tudi naše tozadevno delovanje in so nam njegovi migljaji lahko v dobro navodilo in premišljevanje, kam kreniti, kako se pripraviti za to delo in katero pot ubrati, da bomo imeli več uspehov v tem oziru. — Delo je globoko zasnovano in ima predavanje povsem znanstveno podlago, zato bomo še ob marsikateri priliki citirali kak del iz njega. Priporočali bi vsakemu učitelju, ki deluje na narodno-prosvetnem polju in ki

nju; hotel je maščevati smrt svojih sinov in molil Boga, da mu da dočakati ta trenotek. — — —

In ta trenotek je dočakal na Rovovski kosi. Na »Poti osvoboditve« pade vojvoda Vuk, »stari četnik macedonskih planin, stari borec za svobodo, a njegovi dobrovoljci hitijo naprej, da postavijo na vrhu Grunjskega visa, na osvobojenih tleh večeren spomenik vojvodi Vuku.»

— »Pantelijski Vis«, to najbolj utrjeno točko ob Črni Reki pa je zavzel poročnik Jaka Koželj s svojo znamenito stekleničico in s svojimi dobrovoljci. Ko so mu potem drugi slovenski dobrovoljci čestitali na uspehu, je Jaka z napoleonsko flegmo sprejel čestitke in dostavil: »Samo škoda, da tale Pantelijski Vis ni ljubljanski Golovec ali pa Rožnik.»

Pisatelj je napisal svoje spomine popolnoma priprosto in naravno. Ne skuša pridobiti čitatelja morebiti s sijajnim slogom, tudi ne s posebnim jezikom, kar je napisal. Je napisano resnično in le radi tega večkrat tako pretresljivo ali tako veličastno, da globoko dirne vsakega. Poleg resničnosti je vsaka stran napisana z gorečo ljubeznijo do domovine, z visokim spoštovanjem do našega naroda, z živo vero in s trdnim upanjem v veliko bodočnost širne svobodne domovine, ki jo je pokojni pisatelj nosil